

Tema broja: VRHOVNI SUD SRBIJE

SRBI SU PARNIČARSKI NAROD

Predrag Trifunović *PRESEDNIK GRAĐANSKOG ODELJENJA*

Svi važni imovinski i životni problemi građana dobijaju svoj krajnji epilog u Građanskom odeljenju Vrhovnog suda Srbije.

– U ovom odeljenju rešavaju se imovinski, nasledni, privredni i radni sporovi, sporovi iz oblasti autorskog prava, porodičnih odnosa i sporovi vezani za naknadu štete zbog povrede časti i ugleda putem sredstava informisanja. To je vrlo široka oblast sa velikim brojem predmeta, koja angažuje i najviše sudija. Od 2400 sudija u celoj Srbiji, oko dve trećine ih radi na predmetima iz oblasti građanskog prava. Međutim, ne dolaze svi predmeti do Vrhovnog suda jer on odlučuje tek u trećem stepenu. Ovde se okončavaju samo najvažniji i po vrednosti najteži sporovi, a to su sporovi čija vrednost prelazi 500.000 dinara u građanskoj materiji i sporovi iznad 2.500.000 dinara u privrednoj materiji, zatim prestanci radnog odnosa, sporovi o poveravanju i izdržavanju dece, svi krupni tekovinski i stambeni sporovi. Sve što je krupno to dobije epilog u trećem stepenu, u Građanskom odeljenju Vrhovnog suda – kaže sudija Predrag Trifunović, predsednik Građanskog odeljenja Vrhovnog suda Srbije.

Srbi su, kaže, narod koji tradicionalno voli da se parniči, a gotovo sve parnice počinju u opštinskim i trgovinskim sudovima širom Srbije, zatim u drugom stepenu idu pred okružne sudove i Viši trgovinski sud u Beogradu, a u trećem stepenu dolaze u Vrhovni sud.

Osam hiljada predmeta godišnje

– U 2005. godini Građansko odeljenje je primilo oko 8.000 novih predmeta, a sa nezavršenim predmetima iz 2004. godine imalo je u radu između 11.500 i 12.000 predmeta. Odeljenje ima 28 sudija i one su u 2005. godini završile blizu 8.000 predmeta. Izvećani su svi predmeti koji su primljeni tokom 2004. godine. Prosek je oko 30 predmeta mesečno po jednom sudiji, što je znatno iznad evropskog proseka i za 50 odsto iznad minimuma uspešnosti po kriterijumima koje je usvojio Vrhovni sud. Posla ima toliko da sudije rade i vikendom kod kuće i noću diktiraju presude u diktafon – kaže Trifunović.

Usled tranzicije i privatizacije mnogo ljudi u Srbiji ostalo je bez posla kao tehnološki višak. Zato je Građansko odeljenje Vrhovnog suda prošle godine imalo znatan porast broja parnica iz radnog prava. Pored toga, ima i mnogo zahteva za zaštitu zakonitosti od strane građana, zato što novi Zakon o parničnom postupku, za razliku od starog, omogućava građanima da i oni podnesu taj zahtev. Ovaj zakon uveo je još jedan novi procesni institut – sporno pravno pitanje. Naime, kada opštinski sudovi imaju veliki broj parnica sa identičnim činjeničnim i pravnim problemom, na primer slučajevi plata u vojsci, raspodela dividendi i drugi problemi sa akcijama, zatim problem otpremnina u radnom pravu, onda se poziva Vrhovni sud Srbije da zauzme stav o spornom prethodnom pravnom pitanju. U 2005. godini Građansko odeljenje izjašnjavalo se u više od sto takvih predmeta.

Skupština Srbije je tokom poslednje tri godine usvojila više od dve stotine novih zakona, a najviše novih zakona je upravo iz oblasti koje su u nadležnosti Građanskog odeljenja. Za poslednje četiri godine doneta su dva zakona o radu, donet je nov Porodični zakon, Zakon o parničnom postupku, Zakon o izvršnom postupku, Zakon o hipoteci, Zakon o stečaju, Zakon o privatizaciji, Zakon o privrednim društvima i drugi. Sve te novine u zakonima svakodnevno se prelamaju kroz rad Građanskog odeljenja.

- Novi Zakon o parničnom postupku treba da doprinese ubrzanju parnica i jačanju procesne discipline. Jedna od najvažnijih novina je da drugostepeni sud može presudu prvostepenog suda da ukine samo jedanput, a drugi put po žalbi mora da otvori raspravu i presudi predmet. Ranijim zakonom bilo je predviđeno da prvostepena presuda može da bude ukinuta više puta – kaže Trifunović. Osim toga, sudije Građanskog odeljenja Vrhovnog suda bile su uključene u edukaciju sudija u celoj Srbiji radi pravilne primene novih zakona, a učestvovala su i u njihovoj izradi.

Kamate veliki problem

Kao veliki problem za građane i pravosuđe Predrag Trifunović posebno ističe način obračuna kamata u Srbiji.

– U građanskoj i privrednoj materiji kamate su problem koji stvara nepravične situacije. Kamate su u našim uslovima visoke i način njihovog obračuna, po posebnom Zakonu o stopi zatezne kamate, po mom

mišljenju je suprotan Zakonu o obligacionim odnosima, načelu zabrane anatocizma – pripisa kamate na kamatu. Naime, kamate se sastoje od stope inflacije i kaznene kamate i pripisuju se svakog meseca. One tako znatno premašuju inflaciju i dolazimo u poziciju da se poverioci neverovatno bogate u slučaju dužeg roka docnije. Ugovorna kamata nije zakonom limitirana, pa visoke zatezne kamate, između ostalog, utiču na rast ugovornih kamata. Tako se podriiva ceo sistem obligacionog odštetnog prava, pa sudije takva suđenja doživljavaju kao jednu vrstu nepravične primene zakona. Pisali smo Narodnoj banci i Ministarstvu finansija o tom problemu. I u Ministarstvu finansija i u Narodnoj banci bilo je predloga da se zakon izmeni, ali se nije odmaklo dalje od radnih verzija. Imali smo slučaj da je jedna opština u zapadnoj Srbiji izgubila stan i morala tužiocu u sporu da isplati protivvrednost od koje je on mogao da kupi četiri stana. U Beogradu se čak dogodilo da su roditelji, zbog zelenaških kamata, ubili dva svoja sina koji nisu imali navršenih 20 godina, i izvršili samoubistvo jer nisu mogli da izađu iz tog problema. To je poznati slučaj porodice Gradiška iz Zemuna – kaže Trifunović.

On ističe da je ovakav sistem obračuna kamata napušten i u Evropi i u zemljama u našem okruženju. Takav sistem obračuna zatezne kamate ima samo Srbija i on se reflektuje i na ugovorne kamate koje su visoke i koje su među najvišima u Evropi.

– Naše obligaciono pravo u svemu je usaglašeno sa evropskim standardima ugovornog prava i međunarodnim konvencijama, osim u oblasti kamata.

Zatezne kamate se u Evropi kreću između dva i šest odsto na godišnjem nivou, a kod nas su znatno više. To su praktično ozakonjene zelenaške kamate. U međuljudskim odnosima stvaraju se tragične situacije i to naročito u slučajevima kada suđenja dugo traju – kaže Trifunović.

Još jedan problem sa kojim se suočava Građansko odeljenje Vrhovnog suda Srbije su zahtevi za takozvanu "ratnu odštetu".

– Uvažavamo odštetne zahteve pripadnika vojske i policije koji su oštećeni u oružanim sukobima i u NATO bombardovanju. Svi koji su oštećeni dobijaju naknade a dobijaju ih i izbeglice koje su naši organi prebacili preko zapadne granice 1995. godine, ali tu se stvorio problem zastarelosti. Ljudi se tek sad javljaju a rokovi zastarelosti su tri i pet godina. Naš savet je da se pravobranilac kao državni organ ne poziva na zastarelost ili da država posebnim propisom obešteti izbeglice – kaže Trifunović.

Iako se postupci u Vrhovnom sudu sada brže završavaju, sudija Trifunović kaže da ne možemo biti zadovoljni ukupnim stanjem građansko-privrednog sudovanja u Srbiji. Problem je, kaže, što je sudijski kadar isuviše mlad, zakoni se ne primenjuju uvek pravilno, sudska praksa je kolebljiva, a stranke i advokati i dalje teže odugovlačenju postupka.